

70-и юбилей на Йорданка Минчева-Стефанова

Изтъкнатият български учен-минералог, дългогодишен заместник-главен редактор на академичната поредица „Геохимия, минералогия и петрология“, старши научен сътрудник I степен Йорданка Минчева-Стефанова навърши 70 години.

Йорданка Минчева-Стефанова е родена на 29. 08. 1923 г. в Стара Загора, където с отличен успех завършва гимназиално образование. През 1946 г. също с отличен успех завършва и висшето си образование по естествени науки в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Веднага е назначена за асистент и работи в Университета под ръководството на проф. Стр. Димитров. Със създаването на Геологическия институт при БАН през 1949 г. като перспективен минералог тя е привлечена там за младши научен сътрудник. През 1960 г. е избрана за старши научен сътрудник, а през 1972 г. — за старши научен сътрудник I степен. От 1973 до 1989 г. тя е ръководител на секция „Минералогия“ към Института.

В научната си дейност Йорданка Минчева-Стефанова се отличава с остра наблюдателност, прецизност, резултатно прилагане на широк спектър модерни изследователски методи и задълбочени теоретични интерпретации и обобщения.

Класически за страната ни са нейните плодотворни многогодишни изследвания върху стратиформните находища от Западния Балкан, представени с голяма широта в статията ѝ „Минералогия и генезис на полиметаллическото находище Седмочисленици в Западна Стара планина“ (1961) и по-късно развивани с многобройни детайлни разработки за разнообразните минерали и минералните парагенези, за минералните структури и текстурни, за същността и значението на доломитизацията, за изотопите на оловото, за структурния контрол, произхода и металогенните особености на находищата. В изследванията са включени и другите сходни находища от областта. Генетичните интерпретации и изводи на Й. Минчева-Стефанова за тези минерализации, добили известност след нейните публикации като находища тип Седмочисленици, са ценен принос към оживената международна дискусия за произхода на стратиформните полиметални находища, в която тя авторитетно участва.

Първостепенно значение имат изследванията върху минералогията и геохимията на две от най-важните находища в Маданския руден район — Бориева и Градище. Това са първите детайлни изучвания на конкретни находища от този район, останали като образец на системност и обхватност на решаване на минераложките и генетичните проблеми на рудообразуването.

С вещина и прецизност се отличават изследванията на Й. Минчева-Стефанова върху многобройни минерали, около тридесет от тях установени в страната ни за първи път именно от нея. Особено се открояват системните изследвания върху сфалерита — един промишлено и генетично извънредно важен минерал. Значителна оригинална информация е получена за парагенетичните, геохимичните и кристалохимичните особености на минерала, за кристалната му морфология, хабитусната еволюция и отрицателните му кристали, за влиянието на изоморфните примеси върху физичните свойства, за оцветяването и оптичните спектри на минерала, както и за отношенията сфалерит—вюртцит. Тези резултати се ползват с широка международна известност.

Съществени са специализираните изследвания на юбилярката върху химизма, смесимостта и номенклатурата на карбонатите с доломитов тип структура, върху желязо-кобалт-никеловите сулфиди от групите на пирит-бравоита и тиошпинелите, върху арсенопирита и други сулфиди, върху хидротермалните смитсонити и мн. др. Интересни са новите данни за отношенията при пирсеита и полибазита, където е открит неизвестен досега в природата пирсеит с междинна елементарна клетка и са систематизирани политипните свръхструктури в двете паралелни групи. С въвеждането на понятията за полигенерационна и моногенерационна зоналност и с изследването им на конкретни примери се допринася за строгото характеризране и генетичното разшифроване на вътрешните зонални нееднородности при кристалите.

Забележителни са установените и изучени от Й. Минчева-Стефанова уникално богати парагенези от специфични арсенатни, сулфатни и карбонатни минерали в окислителните зони на старопланинските полиметални находища. Тук се отнасят много редките минерали: тиролит, корнвалит, конихалцит, евхроит, купроадамит, цинколиверит, корнубит, парнауит, купроцинцит, розазит, аурихалцит, монохидрокалцит и др.

Особено място сред тези минерали заема и откритият от нея нов за науката медноарсенатен минерал *страшимирит*, именуван в чест на видния български учен академик Страшимир Димитров. Както показаха редицата последвали публикации, освен в находищата Запачица и Венеца минералът има много по-широко разпространение и вече е доказан в повече от 15 находища от Германия, Австрия, Швейцария, Чехословакия и САЩ.

С голяма известност се ползват капиталните монографии, написани с участието на Й. Минчева-Стефанова — *Минералите в България* (1964) и *Sulphide Minerals. Crystal Chemistry, Parageneses and Systematics* (1981). Втората книга, издадена у нас на английски език, беше разпространявана в западните страни от E. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart, а през 1984 г. беше преведена и на руски език от московското издателство „Мир“.

Й. Минчева-Стефанова е авторка на 100 научни статии, публикувани в авторитетни чужди и наши научни издания, включително в известните списания *Chemie der Erde*, *Tschermack's Mineralogische und Petrographische Mitteilungen*, *Mineralogy and Petrology*, Записки Всесоюзного минералогического общества, *Минералогический сборник*, *Геохимия*, *Bulletin de Mineralogie*. Научните си резултати и обобщения тя е докладвала на важни

международни конгреси и симпозиуми в Германия, Франция, Русия, Украйна, САЩ, Полша, Чехословакия, Югославия, Австрия, както и у нас, и те са включени в съответни конгресни издания. Написани по покана, нейни статии са публикувани в юбилейни международни сборници, посветени на видните учени O. Oelsner, W. Petrascheck, G. Amstutz, И. Костов, J. Zetmann, както и в монографичен сборник на Economic Geology. По покана е изнасяла лекции и в известни университети на Германия, Испания, Франция. Активно е нейното участие в международни научни програми и съвместни проекти с учени от Русия, Украйна, Австрия, Полша, Чехословакия, Испания, Франция. Тя е член на Комисията по рудна минералогия към Международната минералогическа асоциация — IMA, и е председател на Комисията по минералогия и геохимия към Карпато-Балканската геологическа асоциация — КБГА.

Големи са заслугите на юбилярката за геоложката практика у нас, както и за популяризиране на минераложките знания. Тя е авторка на многобройни (около 40) научнопопулярни статии и на две книги, на рецензии на книги, биографични бележки, информации и др. Значима е педагогическата ѝ дейност като редовен и хоноруван асистент и като хоноруван университетски преподавател.

Не може да не бъде отбелязана специално и самоотвержената високоерудирани редакторска работа на юбилярката като член на редакционните колегии на редица академични издания — Известия на Геологическия институт на БАН, серия геохимия, минералогия и петрография (1963—1974), Списание на Българското геологическо дружество (1965—1982), Реферативния бюлетин на БАН.

Й. Минчева-Стефанова е заместник-отговорен редактор на тематичната поредица „Геохимия, минералогия и петрология“ от нейното създаване (кн. 1, 1975) до 1990 г. (кн. 26) и като такава има безспорни заслуги за издигане нивото и научния престиж на това издание. Тя е редактор и на международни конгресни материали, сред които особено се открояват тритомните трудове на 13-ия Конгрес на IMA, на които е главен редактор.

Активно е участието на юбилярката в научния и научноорганизационния живот у нас. Дълги години (от 1978 г.) тя е председател на секция „Минералогия“ към БГД, а от създаването на Българското минералогическо дружество (1990) е член на неговото ръководство. Дългогодишен член е и на Съюза на учените, член на Националния комитет по геология (1973—1982). Тя е сред организаторите и участниците на многобройни научни прояви у нас и деен член на организационните комитети на големите международни геоложки срещи, проведени в страната ни: 4-ия Симпозиум на Международната асоциация по генезис на рудните находища — IAGOD — 1974, 13-ия Конгрес на IMA — 1982, 14-ия Конгрес на КБГА — 1989. Висока компетентност и ативност характеризират нейното дългогодишно участие в научните съвети по геология към ВАК, ЕЦНЗ, ГИ на БАН.

Безспорно Й. Минчева-Стефанова е един от най-видните и авторитетни учени на Геологическия институт на БАН, допринесли за издигане престижа на българската геология и минералогия. За тази си дейност тя е носителка на ценни научни отличия и награди.

Сърдечно пожелаваме на юбилярката крепко здраве, бодрост и лично щастие и все такава забележителна активност и целеустременост при осъществяване на творческите ѝ планове!

Иван Бонев